

Programkonstruktion

Moment 7 Om generella datastrukturer och träd

PK 2008/09 moment 7

Sida 1

Uppdaterad 2008-10-15

Typdeklarationer

Man kan ge namn åt typer, på ungefär samma sätt som man kan ge namn åt värden.

```
type rational = int*int;
type heltalslista = int list;
```

type är en *deklaration*, dvs den utför ingen beräkning utan talar om för ML hur program skall tolkas – i detta fall att *rational* och *heltalslista* är alternativa beteckningar för typerna *int*int* respektive *int list*.

Den huvudsakliga användningen av *type* är att ge mer läsbara program.

PK 2008/09 moment 7

Sida 2

Uppdaterad 2008-10-15

Vad används typerna till?

```
[((11,5),[(10,"Föreläsning PK"),(13,"Föreläsning PK"),
          (15,"Möte med Arne")]),
 ((11,6),[(10,"Ledningsgruppsmöte"),(13,"Föreläsning PK")])] ]
```

Typen är ((int*int)*(int*string) list) list!?

Namn på de sammansatta typerna underlättar läsningen:

```
type month = int;
type day = int;
type date = month*day
type time = int;
type description = string;
type booking = time*description;
type daycalendar = date*booking list;
type calendar = daycalendar list;
```

Uttrycket ovan har nu typen *calendar*!

PK 2008/09 moment 7

Sida 3

Uppdaterad 2008-10-15

Namnabstraktion hjälper inte alltid

ML blir i praktiken otypat vad beträffar "likadana" namngivna typer.

```
type weekday = int;
val Mon = 1;
val Tue = 2;
.....
val Sun = 7;
• Felaktiga mönster:
(* weekend d
  TYPE: weekday->bool
  PRE: d är en korrekt dag
  POST: true om d är en
        veckoslutsdag (lö/sö) *)
fun weekend Sat = true   aja!....
    | weekend Sun = true aja!....
    | weekend _ = false;
• Felaktiga värden:
...weekend(8)...
ojoj!....
• Hopblandning av data:
(* overtimePay(d,x)
  TYPE: weekday*int->int
  PRE: d är en korrekt dag.
  POST: Timlönen en viss veckodag
        d med hänsyn till övertid
        om grundtimlönen är x. *)
fun overtimePay(d,x) =
  if weekend d then
    d * 2
  else
    x;
ujuj!....
```

Sat, Sun är identifierare vilka som helst – de binds i mönster. *weekday* är ett annat namn på *int* – inget typfel.

PK 2008/09 moment 7

Sida 4

Uppdaterad 2008-10-15

Uppräkningstyper

```
datatype weekday = Mon | Tue | Wed | Thu | Fri | Sat | Sun;
```

weekday blir en *helt ny* datatype med de angivna värdena.

```
• Korrekt mönster:
(* weekend d
  TYPE: weekday->bool
  PRE: (inget)
  POST: true om d är en
        veckoslutsdag (lö/sö) *)
fun weekend Sat = true
    | weekend Sun = true
    | weekend _ = false;
• Felaktiga värden:
...weekend(8)...
Typfel!
```

Sat, Sun är värden som true, false – de binds *inte* i mönster.

weekday är *inte* samma typ som *int* – sammanblandning ger typfel.

PK 2008/09 moment 7

Sida 5

Uppdaterad 2008-10-15

Konvertering av uppräkningstyper

```
datatype weekday = Mon | Tue | Wed | Thu | Fri | Sat | Sun;
```

ML definierar ingen speciell ordning av värdena i *weekday*. Inte heller finns något inbyggt sätt att omvandla dem till/från heltal som man t.ex. kan med tecken (ord, chr). Sådant får man göra själv...

```
(* daynumber d
  TYPE: weekday->int
  PRE: (inget)
  POST: ordningstalet
        för veckodagen d *)
fun daynumber Mon = 1
    | daynumber Tue = 2
    | daynumber Wed = 3
    | daynumber Thu = 4
    | daynumber Fri = 5
    | daynumber Sat = 6
    | daynumber Sun = 7;
(* numberday n
  TYPE: int->weekday
  PRE: 1 <= n <= 7
  POST: veckodagen med
        ordningstal n *)
fun numberday 1 = Mon
    | numberday 2 = Tue
    | numberday 3 = Wed
    | numberday 4 = Thu
    | numberday 5 = Fri
    | numberday 6 = Sat
    | numberday 7 = Sun
    | numberday _ = raise Domain;
```

PK 2008/09 moment 7

Sida 6

Uppdaterad 2008-10-15

Vissa inbyggda typer kan definieras

```
datatype bool = true | false;
datatype unit = ();
```

PK 2008/09 moment 7

Sida 7

Uppdaterad 2008-10-15

Konstruerade (taggade) typer

```
type month = int;
type day = int;
type date = month*day;
type rational = int*int; ...ett rationellt tal.
```

Inget hindrar hopblandning av värden från date och rational.

Det är bättre att använda deklarationen datatype:

```
datatype date = Date of month*day;
datatype rational = Q of int*int;
```

date och rational är nu *helt nya datatyper* som båda *innehåller* en int*int-tupel men som har en *etikett (tag)* som skiljer dem åt.

Värden av typen date skrivs föregångna av *konstruktorn* Date, t.ex. Date(11,3). Samma med rationella tal, t.ex. Q(11,3).

Jämför konstruktorn :: som skapar en listcell.

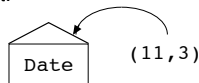
PK 2008/09 moment 7

Sida 8

Uppdaterad 2008-10-15

Användning av konstruerade typer

Man kan betrakta en värde av en konstruerad datatyp som ett kuvert med konstruktorn påskriften, i vilken man har stoppat ned de data som ingår i värdet.

Försök att blanda ihop ett datum och ett rationellt tal ger typfel eftersom ML kan se på konstruktörerna att de hör till olika typer.

Date och Q har funktionstyper: Date:int*int->date
Q:int*int->rational

och ser ut och kan användas som funktioner men är inte funktioner i vanlig mening eftersom de inte utför någon beräkning. De skapar ett nytt värde på samma sätt som den infix konstruktorn ::.

PK 2008/09 moment 7

Sida 9

Uppdaterad 2008-10-15

En (delvis) taggad kalender

```
type month = int;
type day = int;
datatype date = Date of month*day
type time = int;
type description = string;
datatype booking = Booking of time*description;
datatype daycalendar =
  Daycalendar of date*booking list;
type calendar = daycalendar list;
[Daycalendar(Date(11,5),[Booking(10,"Föreläsning PK"),
  Booking(13,"Föreläsning PK")]),
  Daycalendar(Date(11,6),[Booking(10,"Ledningsgruppsmöte"),
  Booking(13,"Föreläsning PK")])]
: calendar;
```

Konstruktörerna *får* vara samma som typnamnen – men normalt inte

PK 2008/09 moment 7

Sida 10

Uppdaterad 2008-10-15

Användning av konstruerade typer

För att komma åt delarna i ett värde av en konstruerad typ måste de tas ut ur kuvertet. För detta använder man matchning på liknande sätt som man matchar på listceller med ::.

Nya värden av konstruerad typ kan skapas genom att ge uttryck som beräknas som argument till konstruktorn.

```
(* qadd(x,y)
  TYPE: rational*rational->rational
  PRE: x och y skall vara korrekta rationella tal
  (dvs nämnaren skall vara ≠ 0).
  POST: Summan av x och y
  EX: qadd(Q(1,2),Q(1,3)) = Q(5,6)
*)
fun qadd(Q(p1,q1),Q(p2,q2)) =
  Q(p1*q2+p2*q1,q1*q2);
```

PK 2008/09 moment 7

Sida 11

Uppdaterad 2008-10-15

Alternativa former för konstruerade typer

Formerna hos datatype-deklarationen för uppräknings typer och konstruerade typen kan kombineras!

```
datatype number = Int of int | Real of real;
```

Ett värde i number är *antingen* ett heltal med etiketten Int eller ett flyttal med etiketten Real. Tack vare att etiketten skiljer kan man alltid veta om det handlar om ett heltal eller ett flyttal.

Användning:

- Om man kan ha värden med *olika form (utseende)*.
- Om man vill ha funktioner som kan ha *olika typer* som argument eller värde.

PK 2008/09 moment 7

Sida 12

Uppdaterad 2008-10-15

”Kombinerade” typer

Typen number kan innehålla ett heltal eller ett flyttal. Vid addition av number konverteras termerna automatiskt till flyttal om det behövs.

```
datatype number = Int of int | Real of real;
(* toReal n
  TYPE: number -> number
  PRE: (ingen)
  POST: Talet n konverterat till flyttal
  EX: toReal (Int 30) = Real 30.0 *)
fun toReal (Real r) = Real r
  | toReal (Int i) = Real (real i);
(* addNumbers(x,y)
  TYPE: number*number->number
  PRE: ingen
  POST: summan av x och y
  EX: addNumbers(Int 30, Real 2.0) = Real 32.0 *)
fun addNumbers(Int x, Int y) = Int (x+y)
  | addNumbers(x,y) = let val Real xr = toReal x;
                       val Real yr = toReal y
                       in Real (xr+yr)
                       end;
```

PK 2008/09 moment 7

Sida 13

Uppdaterad 2008-10-15

Exempel: Representation av fordon

Vi definierar en datatype för att beskriva olika fordon. Vi anger för:

- bilar: reg.beteckning, färg och motorstyrka
- cyklar: färg och hjul diameter
- skateboard: färg

```
datatype vehicle = Car of string*string*int
                 | Bicycle of string*int
                 | Skateboard of string;
```

Olika värden av typen vehicle:

```
Car ("XYZ123", "green", 100)
Bicycle ("red", 26)
Skateboard "silver"
```

PK 2008/09 moment 7

Sida 14

Uppdaterad 2008-10-15

Exempel: räkna fordon av viss färg

```
(* vehicleColour vehicle
  TYPE: vehicle->string
  PRE: (ingen)
  POST: Färgen hos vehicle.
  EX: vehicleColour(Bicycle("green",24)) = "green" *)
fun vehicleColour (Car(_,colour,_)) = colour
  | vehicleColour (Bicycle(colour,_)) = colour
  | vehicleColour (Skateboard colour) = colour;
(* countColourVehicles(colour,vehicles)
  TYPE: string*vehicle list->int
  PRE: (ingen)
  POST: antal fordon i listan vehicles med
        färgen colour.
  EX: countColourVehicles("green", [Car("XYZ123","green",100),
                                     Skateboard "silver",
                                     Bicycle("green",24)]) = 2 *)
(* VARIANT: length vehicles *)
fun countColourVehicles(_,[]) = 0
  | countColourVehicles(colour,vehicle::rest) =
    (if vehicleColour vehicle = colour then 1 else 0) +
    countColourVehicles(colour,rest);
```

PK 2008/09 moment 7

Sida 15

Uppdaterad 2008-10-15

Intern dokumentation av datatyper

Inte bara funktioner utan också konstruerade datatyper behöver dokumenteras.

Varje datatype skall förses med en kommentar liknande en funktionsspecifikation som har två delar:

- En beskrivning av hur data är representerat
- Datastrukturinvarianten

```
datatype rational = Q of int*int;
(* REPRESENTATION CONVENTION:
  Ett rationellt tal representeras som Q(t,n)
  där t är täljaren och n är nämnaren.
  REPRESENTATION INVARIANT:
  Nämnaren får inte vara 0.
  *)
```

PK 2008/09 moment 7

Sida 16

Uppdaterad 2008-10-15

Polymorfa datatyper

En eller flera komponentdatatyper i en konstruerad datatype kan vara en typvariabel:

```
datatype 'a option = NONE | SOME of 'a
```

option blir här en *typkonstruktor* precis som list.

Instansen int option är en typ med två slags värden:

- Konstanten NONE.
- Ett heltal taggat med konstruktorn SOME.

Exempel på värden av typen int option:

NONE, SOME 4, SOME ~2, SOME 0

Exempel på värden av typen string option:

NONE, SOME "Hej", SOME "", SOME "ABC"

PK 2008/09 moment 7

Sida 17

Uppdaterad 2008-10-15

Användning av option

option är en inbyggd typkonstruktor i ML. Den används t.ex. när man vill ha ett bättre sätt att hantera felsituationer i programmet än att avbryta körningen eller göra något odefinierat.

```
(* sumUpTo n
  Type: int->int option
  Pre: (ingen)
  Post: SOME s, där s är summan av talen 0...n om n>=0.
        NONE annars.
  Ex: sumUpTo 4 = SOME 10
      sumUpTo ~2 = NONE *)
(* Variant: n *)
fun sumUpTo n = if n < 0 then
  NONE
  else if n = 0 then
  SOME 0
  else
  SOME(n+valOf(sumUpTo(n-1)));
```

Förvillkor saknas – jämför med sumUpTo från kursmoment 4!

(valOf är en inbyggd funktion i ML: fun valOf(SOME x) = x)

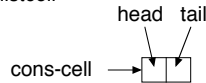
PK 2008/09 moment 7

Sida 18

Uppdaterad 2008-10-15

Rekursiva typer

Komponenterna i en konstruerad datatyps värde får höra till datatypen själv! (En *rekursiv typ*.) En listcell

kan definieras som en konstruerad datatyp som innehåller en tupel med två komponenter – för head resp. tail:

```
datatype 'a list = [] | :: of 'a*'a list;
```

Listor i ML fungerar exakt som om de var definierade med denna deklaration.

(Man kan inte göra om deklarationen för att prova – ML tillåter inte att man gör en "ny" deklaration av listor.)

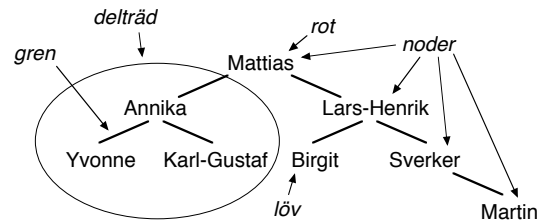
PK 2008/09 moment 7

Sida 19

Uppdaterad 2008-10-15

Träd

Listor kan representera data med linjär struktur – t.ex. förteckningar och sekvenser. Ofta har dock data *trädstruktur*, t.ex. i ett släktträd:

Detta är ett *binärt träd* – varje nod har *maximalt två grenar*. *Löv* är noder som saknar grenar. *Roten* är trädets början. *Djupet* hos en nod är avståndet till roten.

PK 2008/09 moment 7

Sida 20

Uppdaterad 2008-10-15

Hur representera ett träd

Varje nod läggs i en lista tillsammans med delträdens rotnoder:

```
type familyTree = (string*string*string) list;
```

```
[("Mattias", "Annika", "Lars-Henrik"),
 ("Annika", "Yvonne", "Karl-Gustaf"),
 ("Yvonne", "", ""),
 ("Karl-Gustaf", "", ""),
 ("Lars-Henrik", "Birgit", "Sverker"),
 ("Sverker", "", "Martin"),
 ("Birgit", "", ""),
 ("Martin", "", "")] : familyTree
```

+ Enkel representation

- "Navigering" i trädet kräver *sökning* i listan. Hur hitta farfar?
- Vilken nod är rotnoden?
- Uppdatering av trädet kräver också sökning.

PK 2008/09 moment 7

Sida 21

Uppdaterad 2008-10-15

Kränglig navigering

```
(* searchTree(person, tree)
TYPE: string*familyTree->string*string*string
PRE: Trädet tree innehåller en nod med personen person.
POST: Nodinformationen för person.
EX: searchTree("Lars-Henrik",
               [...,("Lars-Henrik", "Birgit", "Sverker"),...])
   = ("Lars-Henrik", "Birgit", "Sverker") *)
(* VARIANT: length tree *)
fun searchTree(key, nod::rest) = if #1 nod = key then
    nod
  else
    searchTree(key, rest);

(* farfarsnamn t
TYPE: familyTree -> familyTree
PRE: Trädet t innehåller farfadern till rotnoden.
POST: Namnet på rotnodens farfar.
EX: farfarsnamn([("Mattias", "Annika", "Lars-Henrik"),...
                 ("Lars-Henrik", "Birgit", "Sverker"),...])
   = "Sverker" *)
fun farfarsnamn( (_,_,far)::rest) = #3 (searchTree(far, rest));
```

PK 2008/09 moment 7

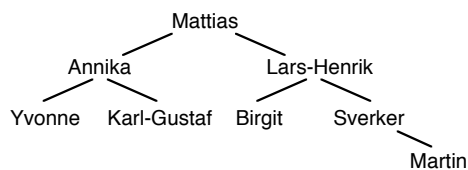
Sida 22

Uppdaterad 2008-10-15

Träddatatyper

Binära träd kan representeras *direkt* i ML som en rekursiv datatyp!

```
datatype familyTree = Empty
| Person of string*familyTree*familyTree;
```



```
Person("Mattias",
      Person("Annika", Person("Yvonne", Empty, Empty),
              Person("Karl-Gustaf", Empty, Empty)),
      Person("Lars-Henrik", Person("Birgit", Empty, Empty),
              Person("Sverker", Empty,
                    Person("Martin",
                          Empty, Empty))))
```

PK 2008/09 moment 7

Sida 23

Uppdaterad 2008-10-15

Enkel navigering

```
(* farfar t
TYPE: familyTree -> familyTree
PRE: Det finns en farfader till rotnoden i t.
POST: Delträdet till t där farfadern är rotnod.
EX: farfar
   (Person("Mattias", ...,
           Person("Lars-Henrik", ...,
                 Person("Sverker", ..., ...))) =
   Person("Sverker", ..., ...))
*)
fun farfar(Person( (_,_,Person( (_,_,ff))) ) = ff;
```

PK 2008/09 moment 7

Sida 24

Uppdaterad 2008-10-15

Rekursion över träd

Rekursion över träd är normalt *dubbel* rekursion – man måste göra rekursion över *båda grenarna* från en given nod.

```
(* countPersons t
  TYPE: familyTree -> int
  POST: Antal personer i trädet t *)
(* VARIANT: Antal noder i trädet t *)
fun countPersons Empty = 0
  | countPersons (Person(_,Left,Right)) =
    1+countPersons Left+countPersons Right;
countPersons (Person("Ronja", Person("Lovis", Empty, Empty),
  Person("Mattis", Empty, Empty)))
-> 1+countPersons (Person("Lovis", Empty, Empty)+
  countPersons (Person("Mattis", Empty, Empty)))
-> 1+(1+countPersons Empty+countPersons Empty)+
  countPersons (Person("Mattis", Empty, Empty))
-> 1+(1+0+countPersons Empty)+
  countPersons (Person("Mattis", Empty, Empty))
-> 1+(1+countPersons Empty)+
  countPersons (Person("Mattis", Empty, Empty))
-> 1+(1+0)+countPersons (Person("Mattis", Empty, Empty))
-> 2+countPersons (Person("Mattis", Empty, Empty))
-> 2+(1+countPersons Empty+countPersons Empty) ..... -> 3
```

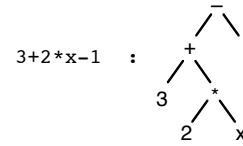
PK 2008/09 moment 7

Sida 25

Uppdaterad 2008-10-15

Syntaxträd

Strukturen hos en formel kan beskrivas med ett *syntaxträd*.


```
datatype expr = Const of int
  | Var of string
  | Plus of expr*expr
  | Minus of expr*expr
  | Times of expr*expr
  | Div of expr*expr;
Minus (Plus (Const 3, Times (Const 2, Var "x")),
  Const 1)
```

PK 2008/09 moment 7

Sida 28

Uppdaterad 2008-10-15

Beräkning av uttryck

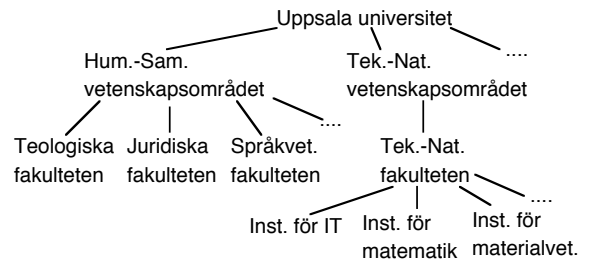
```
exception UnDefVar of string;
(* eval (expr, var, value)
  TYPE: expr*string*int->int
  PRE: expr innehåller inga variabler utom den med namn var.
  Ingen division med 0 förekommer i expr.
  POST: Värdet av expr uträknat om
  variabeln med namn var har värdet value.
  Ex: eval (Minus (Plus (Const 3, Times (Const 2, Var "x")), Const 1),
    "x", 4) = 10 *)
(* VARIANT: Storleken hos expr. *)
fun eval (Const c, _, _) = c
  | eval (Var v, var, value) = if v = var then
    value
  else
    raise UnDefVar v
  | eval (Plus (e1, e2), var, value) = eval (e1, var, value) +
    eval (e2, var, value)
  | eval (Minus (e1, e2), var, value) = eval (e1, var, value) -
    eval (e2, var, value)
  | eval (Times (e1, e2), var, value) = eval (e1, var, value) *
    eval (e2, var, value)
  | eval (Div (e1, e2), var, value) = eval (e1, var, value) div
    eval (e2, var, value);
```

PK 2008/09 moment 7

Sida 27

Uppdaterad 2008-10-15

Allmänna träd


```
datatype 'a tree = Tree of 'a*( 'a tree) list;
'a är typen för informationen i varje nod.
```

PK 2008/09 moment 7

Sida 28

Uppdaterad 2008-10-15

Exempel på träd

```
datatype 'a tree = Tree of 'a*( 'a tree) list;
Tree ("Uppsala universitet",
  [Tree ("Hum.-Sam. vetenskapsområdet",
    [Tree ("Teologiska fakulteten", []),
      Tree ("Juridiska fakulteten", []),
      Tree ("Språkvet. fakulteten", []),
      ... ]),
    Tree ("Tek.-Nat. vetenskapsområdet",
      [Tree ("Tek.-Nat. fakulteten",
        [Tree ("Inst. för IT", []),
          Tree ("Inst. för matematik", []),
          Tree ("Inst. f. materialvet", []),
          ... ])]),
      ... ]): string tree
```

PK 2008/09 moment 7

Sida 29

Uppdaterad 2008-10-15

Felkoder (exceptions)

Felkoder är egentligen konstruktörer för datatypen `exn`. Deklareras med deklARATIONEN `exception`.

```
exception NegArg;
fun sumUpTo 0 = 0
  | sumUpTo n = if n < 0 then
    raise NegArg
  else
    n+sumUpTo (n-1);
```

```
Anropet sumUpTo ~2;
Ger. ! Uncaught exception:
! NegArg
```

```
exception Error of string;
fun sumUpTo' 0 = 0
  | sumUpTo' n = if n < 0 then
    raise Error ("sumUpTo' " ^ Int.toString (n))
  else
    n+sumUpTo' (n-1);
```

```
Anropet sumUpTo' ~2;
Ger. ! Uncaught exception:
! Error "sumUpTo' ~2"
```

PK 2008/09 moment 7

Sida 30

Uppdaterad 2008-10-15